

Ivana před mořem

(Excerpt in Czech)

Translated by: Alena Šamonilová

Contact of the translator: alenasamonilova@gmail.com

„Viděla inzerát na internet, je ještě skříň? ... bych .... přijdu,“ řekl ženský hlas s výrazně měkkou výslovností. Za dvacet minut stála u dveří paní mého věku, v černé opravdu mini sukni, s křiklavou růžovou rtěnkou od nosu až k bradě, ověšená blyštivými šperky. Zatímco se její dva (bosenští?, srbští?, černohorští?) pasáci v černém, každý s jednou rádobou diamantovou náušničkou v levém boltci, potáčeli s šatní skříní zleva doprava, jsme my dvě stály na chodbě a rozpačitě se jedna na druhou usmívaly.

„Ukrajina?“

„Ne i ano, blízko, Rusko.“

„Zbožňuju ruské básníky.“

Překvapeně se na mě podívala zpoza tlusté vrstvy make-upu.

„Cvetajeva, Brodski, Mandelštam...“ dodala jsem si odvahy.

„Vy znáte?“ vypadala upřímně překvapená, což ve mně vyvolalo myšlenku, že je to možná nějaká učitelka, která prostě špatně skončila a navzdory nonšalantnímu chování to na novém scestí nemá lehké. Ale zjevně nechtěla v rozhovoru na toto téma pokračovat a odmlčela se.

„A jak je teď u vás? Po ruský invazi na Krym? Jste přibližně někde z toho konce, ne?“ Představovala jsem si naši skříň v jejím kamrlíku, jehož stěny jsou určitě nabarvené na růžovo a ve kterém spíše spící než bdící přežívá dny, poté co celé noci protančí u tyče v nějakém potměnělém baru.

„U nás ok,“ vyhrkla, jako kdyby na tuto otázku jen čekala. Vždy mě znovu překvapí ten odvěký strach s popíráním, brzy zažraný až do morku kostí, kterého se člověk před režimem už nikdy nezbaví, ať později žije kdekoli. Přitom všem mi pořád nebylo úplně jasné, jestli je Ruska nebo Ukrajinka.

„Je nebezpečně, bojuje se tam?“ dělala jsem hloupou.

Zavrtěla rukou, až její náramky zacinkaly, jako by odmítala nabízenou kávu: „Nebezpečí v míru, ne ve válce.“

[...]

Tabáku máme dost, a od té doby, co den po Petrovi a Pavlovi (tady slaví Vidovdan) skončila škola, každý den sedíme před přeplněným lokálem a pijeme slivovicu, pančovanou rakiju nebo turka z čistého ječmene, píše Adrijan ženě v létě, ale jen do deseti, protože potom je policejní hodina. Na promenádě tam to žije, mají tam jehněčí pečínku kilo za 140 dinárů. Na tržnici seženeš jen crni luk, beli luk, teda cibuli a česnek a nekonečné množství jahod. Rád bych vám poslal nějaký balíček cukru a kus slaniny, ale není k sehnání. Jím v menze, cikorku jsem pil jen jednou, chleba je smíchaný s bramborem. Mrzí mě, že jsem se moc nezajímal o vaření, protože naše kuchařka zná hrozně málo receptů. I když byla zrovna sklizeň, není mouka, ale sedláci mají plné truhly prachů. Vždycky když je církevní shromáždění, požehnání, sejde se několik tisíc lidí, přijdou harmonikáři a hrají srbské kolo. Sedláci dávají po 200, 300 dinárech. Peněz jako želez, ale kvalitní zboží seženeš jen díky známostem. V Bělehradě je to prý úplně stejná písnička: tanečnice, zpěvačky, muzika v každém lokálu. Když máš peníze, dostaneš, co si zamaneš, od

sladkostí až po hedvábné prádlo. Pár opánků, které při mém příjezdu stály 100 dinárů, teď stojí 2500 dinárů.

Ivana jde hned k ševci Krmolecovi a objedná pár sandálů číslo čtyřicet čtyři. *Zaplatím je až, když je zvážím, a jestli budou vážit víc než čtyři deka, nevezmu si je,* pohrozí mu. Německá pošta totiž nepřijímá balíčky těžší než dvě stě gramů, a to je akorát tak na jeden sandál na jednu zásilku. Poslala by ještě spoustu jiných věcí, kdyby bylo něco k dostání, tím by si možná i trochu ulehčila svědomí, jelikož v poslední době ji to táhlo někam jinam: představovala si objetí a úsměv, ten úsměv se zdviženým levým koutkem, ten zářivý obličej, ten příjemně duchaplný pohled. *Přežil jsem úzeh, ale to nic není, několik jich umřelo na tropickou malárii.*

Ivana opět ucítí bodavou bolest v žaludku, výčitka ji horkem zaplaví celé tělo: jestli Adrijan umře, bude to její trest. Nikdy nevěřila těmto katolickým mstám zub-za-zub, ale nějaká vyšší síla ji potrestá, jestli nebude chovat ty správné city, pokud neučiní vše, co je v jejích silách, pokud nebude mít průzračně čisté myšlenky, pokud zapomene na svou kůži, o níž měla pocit, že se vysušuje, její kůže, která byla bez mužských doteků tak opuštěná.

My Slovinci jsme jako jedna rodina. Tady je božský klid, jen drahota nebo nedostatek toho či onoho, nebo nějaké nenadálé návštěvy připomínají válku. V poslední době vanul svěží větrík, byli jsme totiž oblíbené hlavní město nejrůznějších „vévodů“ a jejich tlup. Pitky, násilí, loupeže, vraždění byly na denním pořádku. Ale teď vládu převzali ti, kteří jsou proto tady, a celému kraji se lehčeji dýchá.

Jestli Adrijana zabijí, nebo bude zraněný, bude to její vina, bude na vině její příliš malá láska, její nestálost, její slabost, její slabá vůle, musí vydržet, protože se do ní již vkrádá to nové tušení, že může svými činy zabít muže – a do ní, která se kdysi tak odvážlivě postavila Škalčanům, do ní se dere tato hrozba, tato nová forma strachu.

Jednoho ruského emigranta, inženýra, chodím učit německou konverzaci. Nic mu neúčtuju, protože nic nemá. Naservírují mi slatko, rakiji a kávu. Rus mi půjčí plavky na koupání, čemuž se tady po velkoměstsku říká „iči na plažu“. Jeden obchod se jmenuje Louver, druhý Moskva, máme restaurace Kasíno a Boulevard. Jinak je to tu hrozně primitivní. Dostal jsem tvé balíčky s dosud: bílými kalhotami, třemi kapesníky, třemi páry ponožek od Bati, kravatou, nějakými nitěmi a trochou vonného mýdla.

Ivana má zase lepší náladu, zprávy od Adrijana již nejsou tak zdrcující, staly se součástí všedního dne, jejího a jeho, zvykli si na vzdálenost, alespoň v tuto chvíli se to tak zdá, v tuto chvíli, kdy den splývá s druhým, stejným, a dokud tomu tak bude, bude to dobré, ať to tak zůstane, protože potom to tak či onak dozajista bouchne...proto není tak moc špatné, když jde Ivana zase do lesa se svým košíkem na houby, jde tou stejnou cestou a srdce jí tluče, čerstvý vzduch a vůně po blátu jí pohánějí krev a myšlenky a zmocňuje se jí mladické vzrušení.

Tady je jeden za slovinský jazyk a jeden za zeměpis, dva stejní za matematiku a jeden za dějepis...i když to se bude muset brzo napsat znovu, říká jí Vitalij. Stojí mezi kapradím a zdálky je slyšet kostelní zvonění. Poprvé je to pěkná hudba, proletí Ivaně hlavou. A ještě pár hub, pro alibi. Na ubrousek, pod kterým je ukrytých pět knih, položí tři hříbky a dva kozáky. Pro každou knihu jedna houba roste.

Ivana se na něj usměje. A pak se na ni zase tak pěkně podívá, že se jí rozlévá teplo po zádech a v břiše jí zaplápolá. *Smrt fá...hodně štěstí,* řekne jí.

Hodně štěstí, odvěti.

Koncem srpna Pině oteče krk a dostane vysokou horečku, je ochraptělá a z nosu plného strupů jí teče hnisavý hlen. Ivana je zoufalá: věděla, věděla, že se něco stane, ale Adrijanovi se o Pininém záskrtu ani slovem nezmíní, tento trest musí přetrpět sama, sama ponese veškeré toto břímě, on již trpí dost. Přemítá, jak moc reagovala na každý Pinin pláč, jak na její přání, která byla občas požadavky, jak na její nemoci, které všechny byly mírnější než tato současná, a zdá se jí, že ve skutečnosti nikdy neudělala nic správně, obviňuje se, až pokaždé ucítí ostrou bolest v žaludku.

Každý den čtu v Donauzeitungu o vraždách a trestech. Mám o vás dvě strach, přijde srbský dopis se známkou krále Petra. Neustále přemýšlím, jak vypadáte, co děláte, jak jste oblečené, co jste jedly. Dávejte si pozor na úplavici a tyfus, tady teď hodně rádí. To je hezké, že se Pina zajímá o zvířata. I já sám jsem měl v pokoji kromě vši a potkanů všemožnou havěť: myši, šváby a blechy. Prostěradla po bitvě se štěnicemi vypadala, jako by je někdo posypal borůvkami a pak si na ně lehl.

Také Ivana si v zářijovém odpoledni lehne na přes borůvčí rozprostřenou deku a na svou pláštěnku. Je to, jakoby divadelní osvětlovač nad korunami ztlumil světlomety, takže je kontrast mezi drobnými světlými kousky slunce skrze listí měkčí, a těsně předtím než Ivana zavře oči, se svět zatočí, smrt se stane láskou a láska se střelkou kompasu ocitne na druhé straně, naproti smrti, jih je na severu a východ na západě, Kaonik se posune ještě dál, někam do Bulharska, a les jako mech proroste celý rajch a v šikmém slunečním paprsku, který probleskne větvemi, Ivana nad sebou zahlédne zdvižený koutek úst a ucítí Vitalijevu teplou kůži, která voní vláhou, jedlí a kouřem, Vitalij je kolem ní a v ní, nízké větve lísky se těsně nad zemí kolébají v pomalých pohybech.

*Nebudu tě skicovat, aby tě nepoznali, jestli mě chytanou – ale zapamatuju si tě. Nakreslil bych tě celou, tebe celou, neskládal bych tě z dvou různých dílů, z hlavy jedné ženy a těla druhé jako u Snídaně v trávě. Tady je jejich dočasný domov bez oken a dveří, domov s tím nejnужnějším, s dekou, borůvkami a láhví vína, jeho dočasnost je jeho krásou, dočasnost a nouzový prostor, jelikož prostor je vždy, jako je domov s životem, spojený s časem: na pařezu kousíček od obou snídajících jsou vykreslené letokruhy, které svědčí o stáří někdejšího stromu, šnek na něm zanechal svůj sliz a pavouk si z nitě, kterou vytvořil sám ze sebe, nakreslil svůj dům jako loviště. Ivana a Vitalij leží v tomto domově beze stěn, do kterého se nikdo nevloupá, leží v trávě bez snídaně, bez stárnutí, v tomto časovém omezení bez prostorových hranic a Ivana si vzpomene na kdysi kontradiktorní, ale nyní tak harmonická Adrijanova slova: *Užívejte si veškeré krásy, tak jak ji cítíte, ale nepřemýšlejte, odkud se bere... Jestli cítíte šustění listí, které se pohybuje ve večerním větru, nenaslouchejte mu, nezkoušejte pochopit, co vám chce říct. ...Sněte, duše, sněte, a buďte šťastná ve svých snech.**

A i podruhé a potřetí a znovu se opakuje to, co se stane obřadem tam uprostřed lesa, vždy když Vitalij přikryje Ivanu a vše zkamení, i on se zastaví, jen jeho teplo do ní pomalu vniká, ukryje ji před světem a chrání ji pod sebou, tiše naslouchají, jak do nich stoupá pomalá krev, která se sotva znatelně rozlévá do podkoží, od něho k ní a zpět, rozlévá se jimi teplo, naplňují se pozvolna, diskrétní, ale vytrvalou silou, která přichází v pomalých, zprvu roztráštěných, a posléze silných odezvách.

[...]

Rozložitý pár ve dveřích se hrnul dál, spěchali odnést německý šicí stroj. S bosenským přízvukem se, v domácím přímořském nářečí, ptali, proč ho prodávám, a meziřádky mi dávali znát, že nemá smysl se je snažit natáhnout, protože na každý pád z obchodu vyjdou jako vítězové. Věděla jsem, že jim stroj v žádném případě nebudu moct prodat za inzerovanou cenu, a navíc jsem spěchala, a souhlasila jsem s jejich nehoráznou slevou. Skoro uražení, že jim to šlo tak lehce, se nakonec rozhlédli po pokoji, aby zjistili, jestli by se dalo utržit ještě něco, u čeho by aspoň měli požitek z handlování. Junona ukázala směrem k staré singrovce v koutě, která již dlouho sloužila jako kus nábytku, a už ne jako šicí stroj.

„Ten neprodám.“

„Bereme ho.“ On vytáhl ze zadní kapsy kalhot zmačkanou dvacku a podával mi ji.

„Není na prodej. Není k prodeji. Nevím, jak vám to mám vysvětlit. Je už zabrán.“

„Zabrán? Ty myslíš není slobodan, je li?“ řekne ona v záchvatu smíchu.

„Nije dozvoljen,“ doplnil ji on, když zvažněl. „No dobrá, pětadvacet.“

„Prodávám jen ten ve žluté brašně.“

Znovu se zasmáli.

Pak se na mě Bosňáčka obrátila a řekla: "A brašna to jsou bosensky mouky. “

